

Foto Bob van der Vliet

Ik ga niet klagen, ik ga niet zeuren

Zo blijft Hans Engberts geïnspireerd

► Hans Engberts is mede-eigenaar van het antiquariaat Hinderickx en Winderickx.

► Onlangs hoorde hij dat hij opgegeven is. „Het lukte me niet het erg te vinden.”

Door BRIGIT KOIJMAN

Een beetje met lood in mijn schoenen ga ik naar hem toe. Hans Engberts, antiquaar en – toch ook – schrijver, heeft twee dagen geleden gehoord dat zijn kanker onbehandelbaar is. Hij mailde me diezelfde dag: „M'n verblijf op aarde zal niet langer meer duren dan een paar maanden. M'n houding blijft ongewijzigd, ik verdom het de tijd die me nu rest. Het is niet dat ik blijf me richten op de echte troost in het leven, die komt van de kunst en de liefde. Tja, ben ik nu nog wel interessant voor een interview?” We zouden praten over zijn leven, zijn ziekte, over drank en onvervulde schrijversambities. En dat doen we. Als ik na een paar uur weer vertrek, voel ik me onvoorstelbaar licht en vrolijk.

Engberts (53) drijft samen met zijn compagnon René Hesselink het befaamde Utrechtse antiquariaat Hinderickx en Winderickx, waar al bijna dertig jaar schrijvers, dichters en uitgever over de vloer komen. In 2003 verscheen hun *Winkeldagboek*, een veelgeprezen bloemlezing uit de aantekeningen die ze jarenlang bijhielden over hun dagelijkse beslommeringen als tweedehandsboekhandelaar. Mopperig, op het cynische af beschrijven ze de oneindige domheid van klanten („Heeft u ook stamboeken? Van paarden?”) en de veelheid aan geestdodende handelingen die verricht moet worden om die paar gulden, later euro's, in de kassala te krijgen. Tegelijkertijd spreekt er een grote liefde uit voor de literatuur, boeken en het boekenvak. In 2008 kwam er een vervolg, *Oude Gracht 234*. In de dagboeken rept Engberts geregeld over verveling, gebrek aan 'creatieve spanning'. Hij vindt er geen dockjes om: eigenlijk had hij schrijven willen worden.

Was het, achteraf, een verkeerde keuze om het leven in een antiquariaat te slijten?

„Nee, die winkel was helemaal geen belemmering voor het schrijven. Maar ik had daarnaast een ander leven moeten opbouwen, dat had best gekund. Ik had meer moeten durven, maar ik zag te zeer op tegen de grote schrijvers. Jonge vrienden die schrijven prent ik in: 'Wees niet bang, laat het lezen, kom ermee voor de dag!' Natuurlijk word je weleens afgekraakt, maar je hoeft niet meteen te concurreren met de groten. Je moet eerst fouten maken en knoeiwerk leveren. Dat heb ik nooit gedurfd.”

En nu is het te laat.

„Ja, ik heb eigenlijk altijd alles uitgesteld, ook uit luiheid, en nu blijkt dat ik veel minder tijd heb dan ik dacht. Dat confronteert je met de keuzes die je vroeger hebt gemaakt. Ik heb te

veel geleefd en te weinig gewerkt als een kunstenaar.”

Doelt u op de drank?

„Ook, ja. Dat drinken begon als een filosofische keuze, om de burgerlijkheid buiten de deur te houden en inspiratie op te doen. In het begin werkt dat, maar op een gegeven moment neemt de drank het over. Vijfentwintig jaar lang heb ik dagelijks sloten bier gedronken. Je dronk als beloning voor een dag hard werken in de winkel, of, als je weinig verkocht had, om een lege dag te vullen. Een jaar of zeven geleden ben ik hulp gaan zoeken. Sindsdien functioneerde ik het grootste deel van de tijd zonder alcohol, maar elk half jaar had ik een periode waarin ik van 's ochtends tot 's avonds dronk. Verder deed ik niets, ik dronk alleen maar, vijf flessen wijn per dag. 's Nachts zwierf ik door de stad, van kroeg naar kroeg. Na twee weken was het over, en daarna moest ik twee we-

zegt hij. Voor zijn moeder met name, en voor Ursula. Maar zelf heeft hij er volstrekt geen moeite mee. „Ik omarm de dood.”

U heeft uw literaire ambities niet waargemaakt, maar u gaat daar niet onder gebukt.

„Helemaal niet. Er zijn veel te veel kunstenaars in de wereld, en te weinig burgers. (lacht hartelijk) Ik wil best een burger zijn. En wie weet komt er toch nog wat, op de valreep. Ik werk aan een boek, *Kankerdagboek* is de werktitel, over de prachtige, pijnlijke en intense dingen die ik meemaak door de kanker. Zo heb ik een vriend, een jongen van 23 – we leerden elkaar een half jaar geleden kennen – die om onze vriendschap te vieren een ballonvaart voor me heeft geregeld. Maar nu ik zo slecht ter been ben, kan het niet doorgaan. Je moet een stukje hardlopen voor je in de ballon stapt, en nog wat handelingen verrichten waar ik niet toe in staat ben. Ik vind het zo erg voor hem. Hartverscheurend.”

Een week als deze

Maandag Ik tel de pilletjes die ik slik. Vier tramadol, acht paracetamolletjes (Ursula en ik noemen het molletjes), dat is twaalf. Dan nog een handvol voedingssupplementen en vitamines. Per dag vijftientig, per jaar kom ik zo op 9.125.

Dinsdag De mensen vragen hoe het is, 'naar omstandigheden natuurlijk'. Het irriteerde me, vanwege de overbodigheid ervan – ik vroeg dus hetzelfde op mijn beurt, ook aan kernegezonden. Inmiddels begrijp ik dat het moeilijk is je houding te bepalen tegenover een zwaar zieke en ben ik milder.

Donderdag Naar de supermarkt strompelend werd ik voorbij gezoefd door een fietser. Hij brulde 'Veel sterkte!' en verdween uit het zicht.

Vrijdag Ik volg wat losjes het Houtsmulderdieet. Daar voel ik me goed bij.

Zaterdag Heerlijk op bed gelegen. Eerst de verdoving geslikt, daarna lag ik bijna pijnloos en volstrekt ontspannen in bed. Ik droomde van een verre reis op een vliegend tapijt met een erg mooi meisje en voelde me gelukkig. Als de dood zo is, wil ik best dood.

ken bijkomen.”

Bent u er nu vanaf?

„Ja, acht maanden geleden ben ik gestopt. Ik wist toen al een paar maanden dat ik een zeldzame tumor in de luchtwegen had. Met Ursula, mijn vriendin, had ik een heerlijke vakantie beleefd op Curaçao, waar ik ben opgegroeid. Meteen erna ben ik hevige gaan drinken, wat me het gevoel gaf dat ik achteraf die vakantie verpestte. Toen besloot ik om de tijd die ik nog heb, niet te verknoeien.”

De tumoren bezorgen Engberts veel pijn in zijn onderlichaam. Lopen gaat moeilijk, hij heeft er een stok bij nodig. Maar de 'genotzuchtige levensgenieter', zoals uitgever Roland Fagel hem in het voorwoord van *Oude Gracht 234* omschrijft, blijft uiterst opgewekt. Dat hij binnenkort doodgaat, vindt hij alleen erg voor zijn naasten,

► joost

Vlees en licht

Het lichaam is het meest natuurlijke narratief. Je wordt geboren, krijgt haar, wordt zwaarder, breder, langer – je ouders strepen je groei op je slaperkamer-muur af. Jeugdpuistjes komen en verdwijnen. Je krijgt borsten of baardgroei. Het is de aangenaam voorspelbare vooruitgang. En dan, na een paar decennia, komt de onaangenaam voorspelbare achteruitgang. Je haargrens schuift op, je borsten doornemen, de potloodtest steeds minder en je lievelingssporter begint net tekort te komen.

Er is veel mis met het hebben van een lichaam

Ik zag Roger Federer dit weekend niet verliezen op de US Open. Ik hing uitgeteld op de bank, verstrikt in mijn eigen lichaamsnarratief – namelijk dat als je ouder wordt, je de Baarsjeskroegentocht steeds moeilijker verwerkt. Mijn zusje keek wel. Saskia. Zij heeft dezelfde Federer-fetisj als ik. Elke zoveel minuten kreeg ik een sms'je. 20.17: 'Netjuss!' 21.12: 'Baas!' 21.59: 'Kak.' 23.02: 'Te spannend!' 23.15: 'Ik kijk nooit meer tennis.'

Dit is voor het eerst sinds 2002 dat Federer een jaar geen Grand Slam heeft gewonnen. Hij is net dertig en je ziet hem net dat kleine beetje trager worden. Het is extra pijnlijk juist omdat het Federer is. Zoveel andere tennisers spelen op kracht – hij op snelheid, op souplesse, op gratie. Altijd kalm, zen. David Foster Wallace schreef er een geweldig essay over, 'Federer as religious experience': hij is een man 'wiens lichaam zowel uit vlees als, op de een of andere manier, uit licht bestaat.'

Wat je over David Foster Wallace moet weten: wiskundewonder, tennistalent, schreef in de jaren negentig onmogelijk intelligente romans over wat het betekende om als individu overeind te blijven in de informatiemaatschappij. Toen in 2008 zijn antidepressiva niet meer werkten, pleegde hij zelfmoord. Wordt gezien als de belangrijkste Amerikaanse schrijver van de laatste vijftien jaar. Zijn meest opvallende stijlkenmerk was de voetnoot. In zo'n voetnoot legt DFW uit wat precies de aantrekkingskracht van Federer is: heeft niets met culturele schoonheidsnormen te maken, of met seks, of met 'knap zijn'. Het is eerder dat wanneer je iemand zo moeiteloos, zo snel en bekwaam ziet handelen, het verzoemt met het hebben van een lichaam.

Die verzoening is niet vanzelfsprekend. Er is veel mis met het hebben van een lichaam, schrijft DFW. Pijn, geuren, misselijkheid, beperkingen, zwaartekracht – het schisma tussen wat we willen en wat we kunnen. Topatleten vegen die tekortkomingen van tafel, doen ons vieren hoe geweldig een lichaam kan zijn.

De finale zag ik wel. Djokovic – Nadal. Tekenfilmfiguren. Alsof je twee bodybuilders granaten op elkaar zag aflossen. Met elke forehandbeuk die ik zag, raakte ik meer uitgeput.

JOOST DE VRIES

► op drift

„Aan het einde van deze zomer was ik op Vlieland. Bij de receptie van de camping kregen we een nummer en toen we bij het stukje gras aankwamen dat daar bij hoorde, vonden we deze tafelafdruk van onze voorgangers. De spullen zijn van mijn zusje en vriendinnen.”

Sarah Engelhard (1980) is fotograaf en marien bioloog. Zij fotografeert sporen door mensen achtergelaten in de natuur.

► ik@nrc.nl

Ik fiets 's morgens naar mijn werk. Ik heb wat tegen wind en heb 'slechte benen'. Het gaat niet hard. Dan word ik ingehaald door een jonge vrouw met een kind in een zitje achter een windscherm aan het stuur. Dit kan ik niet laten gebeuren en ik trap mijn benen uit mijn lijf om aan haar achterwiel te kunnen blijven. Na een kilometer of acht komen we bij een kruising

en moet zij stoppen. Buiten adem complimenteer ik haar met haar fietsen: zo lang en zo hard op een gewone damesfiets met kind en windscherm voorop. Ze kijkt opzij en zegt: „Ik heb me rot gefietst. Ik was doodsbang met zo'n vreemde man aan mijn achterwiel.”

AUKE DE BOER